

﴿ تثلیث اُتے نظر ثانی ﴾

کیوں جے اسیں خجے وچ نردے تے آن پَر خجے دے طور تے لڑدے آن۔ ایس لئی کہ ساڈی لڑائی دے ہتھیار جسمانی نیس۔ بلکہ رُب وُلون قادر آن کہ قلعیاں نوں ڈھا دینے اسیں تصوراں نوں ڈھا دیندے آن۔ بلکہ اِک اونچیاں نوں جیڑی کہ رُب دے پچھان دے خلاف بلند ہوندی اے۔ تے اسیں ہر اِک دھن نوں قید کر کے مسیح دے تابع کر دیندے آن۔ تے اسیں تیار آن کہ جدوں تہاڈی فرمانبرداری پوری ہووے تے اسیں ہر طراں دی نافرمانی دا بدلہ لے۔

نمبر 3- حق تصنیف 20003۔ جان ڈبلیورونز پوسٹ آفس بکس 68، یونیکوئی،

ٹینیسی 37692۔ جنوری تا فروری 1983

ای میل: tjtrinityfound@aol.com

ویب سائٹ: www.trinityfoundation.org

ٹیلی فون: 423-743-0199 فیکس: 423-743-2005

عالمی سطح تے پروٹسٹینٹ اُتے نظر (ویسٹ منٹر سیمینری وچ ابتدائیہ خطاب)

(چارڈن ایچ کلارک)

سابقہ مذہبی مردم شماری دیاں خبراں کافی معنی رکھدیاں سن۔ اوہناں نوں پڑھ کے جیکر حوصلہ نہیں ملد اسی پر معلومات ضرور ملدی سی۔ مجموعی طور تے آبادی وچ اضافے دی شرح تے کلیسیا دی رکنیت وچ اضافے دی شرح وچ فرق رہیا۔ پَر پروٹسٹینٹ طبقیوں وچ ساریاں توں بوہتا کلیسیائی رکنیت وچ اضافہ لو تھرنز دارہیا۔ تے رومن کیتھولک کلیسیا وچ مذہبی تنظیمیں وچ اضافے دا تناسب بوہتا سی۔

رومن ازم دا جھونا یقین، اربت پرستی دا دستور، عمر بلوغت دی مخالفت، انسانی دے خلاف نقطہ نظر کشت و خون تے ایذا رسانیاں دے مال

رومن کیتھو مک دی سیاہ تاریخ غیر منلکی پوپاں دی اطاعت جیڑی روحانی تے شاہی قوت خیال کتی جاندی اے۔ امریکن ازم دی تاریخی مخالفت ایہہ سارا کجھ شاید سمجھن وچ مدد دیوے کہ کیوں امریکہ دیاں متحدہ ریاستاں وچ کیتھو مک ازم یاں رومن ازم پھیل گیا۔

ایہہ اندازہ لگاؤندیاں ہوئیاں شاید کوئی وی غلطی نہیں کرے گا۔ صرف قوتِ ارادی دی گنتی۔ علمِ اقلیدس دے مطابق کوئی وی متحرک شے اوس سے بوہتا زور پھڑ لینی اے جدوں اوہدے وچ تھوڑا جیہا اضافہ کردتا جاوے۔ انج ای لوکاں دے ہجوم وچ قوت پائی جاندی اے جیڑی ہور لوکاں نوں اپنے ول کھچ لیندا اے۔ انج ای جدوں کیتھو مک کلیسیاء دے وڈھے وڈھے گرجے گھراں وچوں لوک بٹھاں دے بٹ باہر آؤندے نیں یاں اوہدے وچ وڑھدے نیں تے ایہہ دو بے لوکاں نوں وی اپنے ول کھچدے نیں۔ لوک نیکی یاں گھٹ تعداد والی جامعیت دی بجائے وڈھی جماعت نوں ترجیح دیندے نیں۔ تے جتھے بوہتا پیسہ ہووے گا او تھے ای بوہتے لوک ہون گے۔ تے کیتھو مک کلیسیاء وچ بوہت ساریاں تنظیمیں ایس قوت وچ اضافہ کر رہیاں نیں۔ ایسے لئی ایہناں دی تعداد روز بروز ودھ رہی اے ایس سچائی نوں دس لئی میں دو مثالاں دیناواں، پہلی، ہر روز ونڈے جاہن والے چھبجا طراں دے اخباراں دے تن مہینے دے سروے دے مطابق ایہناں اخباراں وچ 268 فیصد تھاں کیتھو مک مذہبی تنظیمیں دی ہوندی اے فیروز 9.7 فیصد خبراں میتھو ڈل ازم دیاں ہوندىاں نیں۔ تے دوجی مثال امریکہ دیاں متحدہ ریاستاں دی وڈھی غلطی دی اے کہ اوہنے قوم دے بنیادی حق دی خلاف ورزی کردیاں ہوئیاں پوپ دے سفیر نوں اپنے ملک وچ رکھیا ہونیا اے۔ وڈھی وجہ تے جے گل بات کیتی جاوے تے بوہت سارے طبقے مثلاً ارتھوڈکس پریسبیٹیرین چرچ نے زمانہ ساز بن لئی بوہت عقل استعمال کیتی۔ بوہت کوشش کیتی، ایٹھوں تیکر کہ اتے دسیاں کھیاں چالبازیاں تے مکاریاں وی ورتیاں پر کامیاب نہیں ہوئیاں۔ پر تنظیم تے افرادی قوت دونوں وکھو وکھ شیواں نیں۔ پر ایہہ صورتحال دے اہم جزو نیں۔ جھان نوں نظر انداز نہیں کیتا جاسکدا اے۔ پر صرف ایہہ ای حقیقت نہیں مثلاً پڑھے لکھے کیتھو مک کلیسیاء دے مومن نوں قائل کرنا کوئی سوکھا کم نہیں۔

کارڈنیل نیومین تے ہیوڈبرون گزری ہوئی صدی دیاں دو عظیم شخصیات نیں۔ جھان نے ایس موضوع تے کم کیتا اے تے اپنی تشریح پیش

کیتی اے۔ بے ساڈی صدی وچ ایہناں دونویں نانواں نوں اکٹھا کر دتا جاوے تے ظاہر اے تنظیم نوں ایہناں دونواں بندیاں نوں اکو
تھاں تے پیش کرن تے مشکل تے ہووے گی۔ بے اسپس ایس گم وچ کیتھو مک کلبیسیاء نوں تعلیم دے شعبے دے لحاظ نال ای بیان کرنا
چاہے تے اوہ بوہت پڑھے لکھے نیں۔ تے بے اسپس ایس گل نوں پھیلاؤندے آں تے ذہین لوکاں دے اک ہور طبقے لئی ایہہ تحریک دا
باعث بنے گا۔ بے اسپس رومن کیتھو مک لوکاں دے لکھے ہوئے مضمون، کتاباں، تے رسالیاں دی لڑی جاری کریے تے تھی حیران رہ جاؤ
گے کہ ایہہ تعدد وچ کئے بوہتے نیں۔ میں ایہناں کتاباں دے مواد دی گل کر رہیا واں جیڑ الہیات تے فلاسفی توں ہٹ کے آ۔۔۔۔۔

کیتھو مک لکھاری نہ صرف الہیات تے فلاسفی تے لکھ رہے نیں بلکہ علم الانسان، علم النبات، تعلیم، تاریخ تے سیاسیات دا شعبہ وچ
اوہناں دی قلم دے پٹھاں ای اے۔ اوہناں دیاں لکھتاں تعدد وچ بوہت زیادہ نیں جیڑی تعریف دے لائق گل اے۔ ایہناں بوہتیاں
کتاباں لکھن دا مقصد رومن کیتھو مک کلبیسیاء دا ہر شعبہ ہائے زندگی اُتے ہولی ہولی پیر باضابطہ حملہ کرنا ایں۔ لکھاری نفسیات تے قلم اٹھاوے
یاں سیاست تے اوہ لوکاں لئی عملی اقدامات ہمیشہ تھامس دی متعارف کیتی ہوئی حکمت عملی دی نو وچ ای لکھے گا۔ پڑھے مجموعی طور تے ویکھیا
جاوے تے اوہناں دیاں لکھتاں بوہت چنگیاں ہون دیاں نیں۔ بن رومن کیتھو مک کلبیسیاء اپنے یورپین عقیدے، اپنے باحشمت پچھلے دور دے
نال، ہولی پرلوئے ورگے ارادے نال امریکہ وچ رہندے ہوئے پروٹیسٹنٹ لوکاں تیکر پہنچ رہیا اے۔ اوہ جدت پسند ہون یاں روح
الاعتقاد ہون، رومن کیتھو مک کلبیسیاء اوہناں اُتے اپنا اعلیٰ معیار اوہناں اُتے ظاہر کر رہی اے۔

بن جدوں نظام تے اوہدی خاصیت دونویں اکٹھیاں ہو جا بن کتیاں تے ایہہ لوکاں نوں نفسیاتی طور تے متاثر کرن کتیاں۔ پروٹیسٹنٹ
ازم دوگلاں توں نقصان اٹھاوے گا اک تے اوہناں دا کوئی سسٹم نہیں ایں دو جا ایہہ تابلیت تے خاصیت توں وی قاصر نیں۔ بن پروٹیسٹنٹ
پڑھیا لکھیا طبقہ حیاتی دے ہر شعبے وچ رہنمائی لین لئی کیتھو مک مقررین نوں دعوت دیندا اے۔ یاں فیر کدی کدی اوہ آرتھوڈوکس مقررین نوں
اپنے گھراں وچ بلا لیندے نیں جیکر اوہ موجود ہوں۔ بن کسے مومن نوں چرچ وچ ڈیک اُتے پٹھیاں ہوئیاں یاں کسے مبشر نوں انج دی

غلطی نہ کرن دیو۔ بن پڑھے لکھے معاشریاں دی تعداد پوری آبادی دی تعداد توں کتنے گھٹ رہ گئی اے۔ بن ایہہ پڑھیا لکھیا طبقہ اپنے خیالاں تے نظریاں نوں دو جیاں تہذیبیاں نال ونڈے گا۔ تے جے ایس پڑھے لکھے طبقے نے رومن ازم دی حمایت کیتی یاں جدت پسندی نوں حیاتی لئی مناسب قرار دیتا تے روحانی تصوریں نوں خیر باد آکھ دیتا تے فیر معاشرہ دو حصیاں وچ ونڈیاں جاوے گا۔ تے ایس روحانی تے روایتی طرز زندگی نوں بالکل چھڈ دیوے گا۔ تے جدت پسندی دے رستے نوں اپنا لوے گا۔ بن بشارتی تے پاسٹرل کم دی ایہہ ذمہ داری اے کہ لوکاں دے گھراں دے وزٹ دے دوران ایس خطرے تے تابو پان لئی اہم کردار ادا کرن۔ لوک گرے گھر وچ جان دے نیں جیکر اوہ آرٹھوڈکس کلیسیا دی حمایت وچ ہوں یاں نہ ہوں۔ سے دے نال نال لوکاں دی رتبہ دے کلام و لاں توجہ بھدی جا رہی اے۔ تے جے ایہہ خلا و دھد اگیا تے پاسٹرل لہوں پُر کرنا اوکھا ہووے گا پُر ایہناں دناں وچ جدوں کتاباں، ریڈیو تے روایتی یاں موسیقی فلماں دی مذمت کیتی جان دی اے۔ آرٹھوڈکس دی حیثیت نوں رد کیتا جاندا اے تے مذاق اڑایا جاندا اے۔

جدوں اوہ دو جے مذہب اپناؤن دی کوشش کردے تے اوہدی نفسا نفسی نال بھر پور الہیات نال گمراہ ہو جان دے نیں تے اک پاسٹرل لئی اوہناں نوں رتبہ و ل موڑنا اوکھا ہو جاندا اے۔ مثال دے طور تے ریڈرڈ انجیسٹ وچ مذہب، ذناتے کلیسیا دے بارے چھپن والے مضمون نے لوکاں دی حیاتی تے کافی اثر چھڈیا ہووے گا۔ ایہہ مضمون مذہبی نیں۔ تے گرے وچ جا بن دی ترغیب دیندے نیں پُر ایہہ مسیحیت اُتے سوچا سمجھیا حملہ اے۔ جے لوکاں دا جھکاؤ فلاسفی دی تعلیم لین ول اے تے جے ایہہ فلاسفی سارے علماں دی آمیزش دا نتیجہ اے تے جے ایہہ آمیزش اوہناں سارے اصولاں نوں وی نال لے گئی جنھاں دے رائیں لوکاں نوں کنٹرول کیتا جاندا اے تے فیر کسے نوں وی حیران ہون دی لوڑ نہیں کیوں جے رومن نمائندے نے اک واری نائٹ آف کولمبس توں دس نوجواناں نوں فلاسفی دی تعلیم دلو اون لئی مالی امداد آکھیا تے اوہنے جواب دتا آؤن والیاں جنگاں فلسفے دے میدان دیاں جنگاں ہون گیاں۔ تے پاپائے اعظم نوں ایس جنگ لئی تیار رہنا چاہی دا اے۔ تے فیر ایس ساری گل نوں اک لے عرصے لئی پلان کر لیا گیا۔ تے جے ایہدے وچوں نکلن والے

تجیباں داسا ہنا کیتا جاسکے۔

گزرے ہوئے ورھیاں دے اخیر وچ، کیتھو مک چرچ جدت پسندی دی غیر تنظیمی دباؤ دا تجربہ کرداسی۔ کیہ کلپسیا دی قیادت جدت پسندی دی ایس لہروں ازما یوں بغیر بڑھاؤ تری دی اجازت دیندی اے۔ کتے انج نہ ہووے کہ کلپسیا وچ فلسفے دا خلا پیدا ہو جاوے جیویں کہ پروٹیسٹنٹ ازم وچ اے۔ پرنویں صدی دے شروع وچ پوپ پائس دسویں نے اپنے رسولی خط تے دو جے پاسٹرل خطاں وچ جدت پسندی نوں ناپسند کیتا تے چھیتی ای اوہدے حمایتی ترتر ہو گئے۔ جیہد انتیجہ ایہہ نکلیا کہ آج رومن کیتھو مک سکالرز اپنا بہتر کردار ادا کردیاں ہونیاں کلپسیا نوں مضبوط کر رہے نیں۔ اوہ بے شک اپنے خیالاں دا کھوؤ کھ اظہار کردے نیں پر اوہ سارے تھامس دے خیالاں دا ظہور نیں۔

پروٹیسٹنٹ ازم وچ کوئی کلپسیا مشینری نیں اے جیڑی خاص طور تے فلسفے دے سسٹم نوں مضبوط کرے۔ تے ایس پکے طور تے ایہہ آس رکھدے آں کہ ایہدے وچ کوئی انج دی مشینری نیں ہووے گی۔ ایتھوں تیکر کہ کسے خاص دائرے تے حد وچ رہ کے کم کرن والی وی کوئی انج دی فلسفیانہ مشینری نیں بنائی جاوے گی کیوں جے ایہہ گل نا قابل قبول تے برداشت دے لائق نیں اے۔ بلکہ ایس ایس گل تے توجہ دیواں گے کہ اوہ کیہڑے فلسفیانہ کتے نیں جیڑے ایمان دی اصلاح کر کے اوہدی تعمیر کرن گے۔ جے ساڈے کولوں کوئی انفرادی تے ذاتی طور تے حقائق دی صفائی توں قائل ہو جاوے گا کہ ایہہ فلسفیانہ سوچ ٹھیک اے تے ایس سارے اونہوں مل کے فروغ دیواں گے۔ تے اک باقوت تے متحد کلپسیا حاصل کراں گے۔۔۔۔۔۔

ایہنی بنیادی سطح توں ایہہ کم شروع کرنا کیہہ ایہہ ایس موقعے تے بوہت دلیری دا کم نہیں ہووے گا؟ انج دا مشورہ یاں دنیا دا کم ہن توں شروع کیتا جاوے تے اوہد افااندہ تیبانوں آؤن والے دور دے سے وچ ملے تے اوہ وی شاید اوس طراں نہیں جیویں تھی سوچیا ہووے کیہہ ایہہ سنجیدہ تے اوکھا نیں۔ دو جے پاسے تیبازے وچوں کجھ ایہہ وی سوچ رہے ہوں گے کہ ایہہ کم ایہنی وی دلیری تے محنت دا نہیں جہاں تھی آکھ رہے او۔ کجھ وی ہووے کیہہ ایس سارے ایس گل تے متفق ہوواں گے کہ آگسٹین دی جنرل فلاسفی سب توں بوہتی قابل تقلید

اے؟ روگی دے لحاظ نال آگیشین دے انتخاب دا نقطہ ایہناں سوکھانئیں اے کہ لیہوں تھامس تے پا دتا جاوے، انتخاب کیتا جاسکد اے بلکہ ہو رچنگا انتخاب، انتخاب تے خود مدد م آس دا مشورہ دیندا اے۔ اوہ فلاسفر جیہدی فلسفی وچ بائبل دے فضل دی تعلیم جھلکدی ہووے اوہ ساڈے فلسفیانہ انتخاب وچ مدد دے سکد اے۔

پہلاں پہلاں ایہہ تیہانوں بوہت چنگا مشورہ لگے گا پر بعد وچ ایہہ تیہانوں فضول لگے گا۔ چیز آگیشین دی رہنمائی وچ رستے نوں چنے گا اوہ رستہ اوکھا ہووے گا بجائے اوہدے چیز تھامس دی پیروی کرے گا۔ اوکھا ایس طراں کہ جی آسانی نال تھی تھامس دی فلسفی سمجھو گے اوہناں سوکھا تیہانوں آگیشین دا فلسفہ سمجھ وچ نہیں آوے گا۔ پر بعد وچ تیہانوں محسوس ہووے گا کہ جتاں سوکھا آگیشین دا فلسفہ سمجھنا ایس اوہناں سوکھا شاید کوئی ہو نہیں۔ تھامس ہر شے دی وضاحت دیندا اے تے بوہت گہرائی وچ جاندا اے۔ پر آگیشین بوہت سارے سوالاں نوں جواب دتیوں مگر چھڈ دیندا اے۔ جے رہنمائی پورے طور تے میسر نہ ہووے تے ہو سکد اے کہ آسین اپنا راہ کھل جائے۔ ایس لئی ترقی مشکلات دے حل لئی توجہ دا مطالبہ کردی اے۔ جدید آگیشین ازم نوں اوہدے آبا دی تعلیم دی کو وچ وضاحت تے گہرائی لینی چائی دی اے۔ رب دی بادشاہت دے بارے وچ سوچ ساری کائنات تے اوہدے وجود نوں برقرار رکھن والی سائنس تے الہیات نوں وی متاثر کردی اے۔

جیہہ الہیوں واحد، منظم، قابل فہم نظام تشکیل دین لئی لازمی تے بھر پور قرار دیندی اے۔ پر اوہدی تابلیت دا کو ای ثبوت اے کہ اوہناں دی فریکس، نفسیات، تعلیم تے سیاست لئی دتی گئی وضاحت تسلیم کرن دے لائق اے۔ پر آگیشین نوں اپنے آپ نوں ہیگل دی تنقید توں محفوظ رکھنا پوے گا کیوں جے اوہدے آکھدا اے کہ جے آسین ایس پھیلے ہوئے نظام نوں غور نال ویکھئے تے پتہ چلے گا کہ ایہہ کسے اک تے یکساں اصول دے تحت تشکیل نہیں دتا گیا۔ بلکہ ایہہ اک تے یکساں اصول دی بد قطع شکل اے۔ جنھوں گھڑی گھڑی دہرایا گیا اے، جنھوں نوکھا نظر آون لئی اپنایا گیا اے۔ لیہوں ہر طراں دے لوکاں نوں اکٹھا رکھن لئی اپنایا گیا اے۔ ایہہ خیال تے اپنے آپ وچ ای

سچائی نہیں اے۔ ایہہ کتھوں تے کدوں شروع ہوئی تے کئی ترقی ایہدے پاروں اے کوئی وی نہیں جاند، صرف ایہہ اک انج دے گلے دے رائیں ہو سکیا: جھوں گھڑی گھڑی دہرایا گیا اے۔

افلاطون نے وی انج دے ای خیالاں دا اظہار کیتا اے، اوہ آکھدا اے کہ طالب علم نوں اکو دم غیر یقینی صورت حال دا ساہنا نہیں کرنا چاہیدا اے کہ اوہ مایوس ہو کے فیر آسکے۔ بنیادی اتحاد بوجہ احتیاط نال کنٹرول وچ رکھیا جانا چاہیدا اے۔ ایہدے توں پہلاں کہ لیہوں شاخاں وچ ونڈا۔ پڑھے لکھے لوکاں نوں متاثر کرن لئی ضروری اے کہ نئی مسئلیاں دا اصلاح شدہ ایمان دے رائیں تاہل قبول حل کھو۔

آؤ مختلف مثالاں لئے۔ نہ صرف ساری فلسفیانہ روح دے حوالے نال بلکہ اوہ مثالاں جیہ یں فلسفے دی اوس شاخ دیاں ہوں جیہ یں علم اُتے گل بات کر دیاں نیں، آؤ پچھئے جے آگھیں ازم ایہناں سوالاں دے جواب دے سکدی اے۔ کیہ علم اوس عمل دا نتیجہ اے جیہدے وچ آئیں سوچدے آں تے سوچن توں بعد خیال یاں تصور نوں ذہن وچ لیاؤندے آں۔ تے اوہ ای خیال یاں تصور دا جدوں اظہار کیتا جاند اے تے اوہ علم آکھواندا اے۔ کیہ انج ای اے؟ یاں ایہہ عمل ہوندا اے نہیں۔ کیہ لفظ (تصور) کسے ٹھوس خیال دی شکل داناں ایں؟

کیہ سانوں آکھنا چاہیدا اے کہ صرف گند ذہن ای ایہہ اوہدہر گھمد اے تے فضول شیواں نوں خیالی طور تے محسوس کردا اے؟ یاں جدوں ایہہ شیواں ساڈے خیالاں وچ گھمد یاں رہندیاں نیں تے کیہ ایہہ ساڈی محسوسات وچ کسے دی شکل بن کے نظر آسکدی ایں۔ شاید ریڈیا اُتے ویکھ سکینے۔ یاں فیر کسے بیرونی شے وچ وی ویکھ سکدے آں۔ دو جے مضموناں بارے وی انج دے ای سوال نیں مثال دے طور تے سیاست، تعلیم تے جمالیات دا علم، ایہہ شاید پچھن دی بجائے سوچے جاسکدے نیں۔

شروع وچ انج سوالاں نوں لا جواب چھڈنا مناسب نہیں لگدا اے پر ایہہ یقیناً ایہناں خطرناک نہیں اے۔ پر کسے مسئلے دے بارے گل بات نوں وچکار چھڈ دینا اصل وچ اوکھا اے۔ تیاڈے وچوں کجھ لوک فلاسفی تے کجھ آگھیں ازم نوں اپناؤنا چاہندے ہوں گپہر آؤ درمیانی راہ اپناؤندے آں۔ تے صلیبی تے پیچیدہ مسئلیاں نوں حل کردے آں جیہدے حسابات تے سائیکوفزکس دے بارے نیں۔

سانوں ایہناں سوالاں دے کجھ حد تک جواب ملدے نہیں۔ تے ایہہ جواب سانوں ٹھیک سمت وچ لے کے جان دے نہیں۔ بجائے ایہہ دے کہ سانوں کسے اندھی کھائی وچ رکھن۔

سب توں پہلی گل تے ایہہ کہ حیات نوں عمل دے رائیں بیان کرنا اک انج دا گم سی جھوں شروع دے لکھاریاں نے خیال کیتا کہ عمل روح دیاں حیاتی شیواں وچ منتقل ہوندا اے۔ جے آسیں کسے حیاتی شے نوں اپنے ساہنے رکھئے تے اک صحت مند ریتینا Retinal تے حیاتی نظام نوں دیاں شعواں مل جاہن تے اوہ اکھ دی پٹلی وچوں ٹنگ کے ویکھن دے لائق بناندیاں نہیں۔ تے ایہہ دے لئی سانوں کسے نوں میکاکی نظریے دی لوڑ نہیں کہ رنگ کیوں نظر آؤندے نہیں؟ ایہہ صاف ظاہر اے کہ جسمانی حالت ایہہ بیان نہیں کردی کہ رنگاں وچ فرق کیوں کرنا ایں۔ بوہت سارے لوک اسان ول ویکھدے نہیں جیڑا ایہناں اے اوہناں نوں ایہہ رنگ سبز، جامنی یاں گلابی نظر نہیں آؤندے۔ زکھ ہمیشہ برے ای نظر آؤندے نہیں۔ پر جے ایہناں ای لوکاں نوں مجبور کیتا جاوے کہ ایہناں رنگاں داماوز نہ کیتا جاوے اوہناں نوں پتہ ہووے گا کہ بوہت سارے رنگ انج دے نہیں جیڑے اوہ پہلاں توں ای ویکھ رہے نہیں۔ ایہہ نقطہ آکھیں دے نظریے دی حمایت کردا اے کہ ساڈیاں حیات توجہ تے ساڈی مرضی اتے انحصار کردیاں نہیں۔ تے ایہہ کہ آسیں کسے شے نوں چنگے طور تے جان سکدے آں۔ بجائے ایہہ دے کہ اوہدے اثرات ساڈے اتے ظاہر ہون پر فیروئی ایس گل نوں ذہن وچ رکھنا چاہیدا اے کہ ایہہ صرف رنگاں دا فرق نہیں اے۔ ایہہ اوہناں ساریاں شیواں داوی احاطہ کردی اے جیڑے یاں سبیاں جاسکدیاں یاں نہیں جیہدے لئی توجہ دی لوڑ ہوندی اے۔ حیات دے مسئلیاں بارے پڑھدیاں ہونیاں کوئی ایہناں مستغرق ہن جاندا اے کہ حیات غائب ہو جاندی اے۔ کھلیاں اکھاں شاید کجھ سنن، آسیں کھانے ول تھر پیندے آں۔ ایس لئی محسوسات لئی رضا کارانہ عمل بوہت ضروری اے، ایہہ سنن وچ سانوں شاید کجھ فلسفہ جیا لگے۔ جیویں آر تھوڈ کس الہیات یاں شستہ انگریزی سانوں دسدی اے کہ جگ وچ اوہدے توں ودھ کے اٹھا کوئی نہیں جیڑا ہمیشہ لئی ویکھ ای نہ سکے۔ ایہہ نظریہ سانوں انج دی کو وچ لے کے جاندا اے جیڑا ساڈیاں اکھاں نوں چند یاد دیندا اے۔ تے ایہہ غیر رضا کارانہ

سمجھ ہو سکدی اے پر ایہہ مشکلاں بوہت ہلکیاں لگدیاں نیں جدوں اوہناں داسوا زنہ دوہے نظریاں نال کیتا جاندا اے۔

آگستین دا نظریہ اک انج دے بیرونی عمل اُتے زور دیندا اے جیڑا کہ میکاکی عمل نہیں اے۔ انج ایہہ اوس غلط نظریے نوں رد کردیندا اے جیڑا حیات تے ذہانت دے وچکار قائم کردا اے تے ایہہ پوریاں طور تے رد کردتا جاوے گا۔ صرف ایہہ دے نال ای نہیں کہ برطانیہ دے حیات دے ماہر حیات دی پیچیدگی نوں ذہن دی انج حالت قرار دے سکے۔ پر ایہہ دے اُلٹ ذہنی عمل نوں جے جان لیا جاوے تے ایہہ شعور دی بوہت سادہ سطح اے۔ ایہتوں تیکر کہ اوہ سارے مفکروی جیڑے عملیت پسندی توں متاثر سن اوہناں نے وی ایہہ جاننا شروع کیتا کہ خالص حیات داپرانا نظریہ صرف سیراب نظر اے۔ کوئی وی ایف آر ٹینٹ نوں آگستین دے نظریے دا حامی ہون دا الزام نہیں دے سکدا پر فیرو وی اوہ اپنی کتاب، فلسفاتی الہیات، (واہیم 1، صفحہ نمبر 41) وچ انج لکھدا اے کہ جھہاں بوہتا آسین اپنی حیات نوں سمجھدے آں، اوہناں ای بوہتا آسین اوہناں دی محسوسات نوں سمجھ لیندے آں۔ ان آسین علم دی فطری تشریح دے امکان نوں ختم کردیندے آں۔ سنوار تھ مور کے پروفیسر بلون شرٹ اپنی تحریر، خیال دی فطرت، وچ جیڑا کجھ بیان کردا اے اوہنوں صاف طور تے نہیں سمجھیا جاسکدا۔ آسین دنیا وچ رہندے آں کیوں جے ایہہ دے یوں راہ فرار حاصل کر سکینے، ایہہ سچ اے کہ سانوں ایہہ پڑھن دی لوڑ نہیں کہ شروع وچ کیہ اے جھہوں اصل وچ بعد وچ آؤنا چاہیدا اے۔ پر ایہہ گل وی ٹھیک اے کہ سانوں بعد والے نظریے دی کو وچ ویکھنا چاہیدا اے۔ ہر برٹ پینر نے اک واری نظریہ پیش کیتا کہ حیات دی خصوصیت بیان کیتی جاسکدی اے جے اوہنوں اک تسلسل دے نال حیاتی نظام وچ رہ کے سمجھیا جاوے تے جے ایہہ نظام شعور دے دائرہ کار وچ لیا جاوے تے ایہہ نظریہ بوہت دلچسپ ہو جاندا اے تے جے لہنوں حیاتی نظام وچ کسے انج دی تھاں تے رکھیا جاوے جیڑا خیال دا بالکل شروع ہووے تے ایہہ ایلو ڈجینوس دا امکان بعید الادراک ہو جاندا اے۔ تے ایس نظریے نوں اوہ اک تھاں تے انج بیان کردا اے۔ آسین بیان نہیں جان سکدے کہ کیوں کوئی شے آکھن نال ابھر سکدی اے جڈ کہ اوہ اپنی بنیادی توں بالکل فرق شے ہووے۔ بظاہر سوچ تے علم خالص حیات نال حاصل نہیں کیتا جاسکدا، یاں دوہے اکھراں وچ حیاتی تجربہ

تے عقلی علم دے وچکار تعلق نوں محفوظ رکھن لئی حیات نوں ذہنی شکل وچ ای سمجھیا جاسکدا اے۔

دو طرفوں دے ذہنی عمل ہمیشہ اکٹھے ہو جاندے نیں تے جے فلسفے وچ مختلف تجربے کیتے جاہن تے اوہدانتیجہ تشکیک پسندی دی صورت وچ ابھر دا اے۔ جد کہ ایہہ الہیات وچ مکاشفہ یا الہام نوں یکسر منادیندا اے۔ جیہدی وجہ نال ایہہ ممکن ہو جاند اے کہ لہہنوں خیال دی اصلاح وچ بیان کیتا جاسکدا اے، تاہم ایہہ بنیادی مشاہدے تکنیکی بن دے خطرے نال دوچار ہو سکدے نیں۔ اک واری نوجواناں نوں اک نصیحت کیتی گئی کہ اوہ ہر حال وچ کائناتی سچائی دے نال اسماں اُتے اڑان کر سکن، ٹیسی سارے جیڑے تعلیم یافتہ اویاں سکول جارہے او تاں جے عملی حیاتی وچ اپنا کردار ادا کر سکینے۔ ٹیسی اک دوسرے سکول وچ جارہے او جتھے تینا نوں اسائنمنٹاں دیتیاں جاندیاں نیں فیر چہرچ دے بوبت سارے مانی مسئلے نیں ایہدے توں دکھ بوبت سارے فرقے وی نیں، ایہدے توں علاوہ مختلف تنظیمماں تے اداریاں نوں چاؤنا تے اوہناں دی تعداد نوں ودھاؤنا (مقدساں دی تعظیم کرنا ابلیس مخالفت توں مکر جانا) جیڑی کہ دن بدن ودھ رہی اے۔ ایس روشنی وچ کوئی مقرر تہاڈے اُتے ہو رہا پاسکدا اے۔ تے ایہہ وی ہو سکدا اے کہ ایہہ وی ہو سکدا اے کہ ایہہ تہاڈے اُتے بھار نہ پاؤن۔

رَب نوں آسین اپنی ذہنی صلاحیت نال پورے طور تے نہیں سمجھ سکدے۔ رَب نے مختلف دور وچ مختلف راہواں ورتدیاں ہوئیاں اپنے آپ نوں ظاہر کیتا۔ پرمقدس پولوس، اکٹھین، کیلون تے مچن دیاں حیاتیاں جہاں نے مختلف صدیاں وچ اپنا نمایاں کردار ادا کیتا، ایہہ سانوں لائسی داشکار ہون توں بچا کے رکھدے نیں۔ ایس لئی ٹیسی سارے اکتالی طلبہ اپنے استاد دیاں گلاں توں مایوس نہ ہوو، بلکہ ایس گل نوں اپنی حیاتی دامتقصد بنا لو کہ ٹیسی اصلاحی ایمان دے فروغ وچ اپنا نمایاں کردار ادا کرو گے۔

اک خادم سی، جھوں اپنے دو جے ساتھیاں دے بارے پتہ نہیں سی، اوہنے پینتالیس ورھیاں تیکر اک جماعت دی خدمت کیتی، اوہ دو واعظ تیار کرداتے ہفتے دی عبادت دا اہتمام کردا، اوہ لوکاں دے گھراں وچ جاند، مختلف تنظیمماں نال میل جول رکھدا، ایس انتھک محنت دی

وہناں اوہ کافی بیمار ہو گیا۔ تے فیروی اوہنے کجھ آرٹیکل لکھے تے دو کتاباں شائع کیتیاں۔ جہاں وچوں انج کتاب بوہت ای فائدے مند اے۔

تصور کرو کہ نسی عملی حیاتی وچ قدم رکھ چکے او۔ جتھے غلما دی بوہت لوڑا اے، اوہناں مضموناں نوں پچو جیڑے الہیات، ادب، تے معاشیات وچ دلچسپی پیدا کرن، اپنے وچوں ہر شے دے بارے جانن دی طلب نوں گھٹ کرو۔ پرفیصلہ کرو کہ جو کجھ وی سکھو اوہنوں ضروری خداں وچ رہندیاں ہوئیاں سکھو تے ایس گل داوی خیال رہے کہ اگلے دس ورہیاں وچ کوئی معیاری تے فائدہ مند لکھت لوکاں نوں دے سکاں گے۔ کیہ ایہہ عقلی امکان توں باہر اے کہ اک پاسٹرو یہہ یاں پنچھی صفحے وی دساں ورہیاں وچ نہیں لکھ سکدا اے؟ سو ایہدے الٹ کجھ رجعت پسند ایہہ خیال کردے نیں کہ دس ورہے انج طویل عرصہ اے پر ایہدی گل ای کیوں کیتی جاوے۔ پنج ہون یاں پندرہاں، عرصہ ایہناں ضروری نہیں جہاں اوہد معیار ہونا چاہیدا اے۔ تے دو جا آرٹیکل گھٹ سے دا تقاضا کرے گا۔ جیہدے وچ پہلاں توں بوہتا معیاری مواد ہووے گا۔ کسے انج دے بندے دی مدد کرنا جیڑا انج دے آرٹیکل تیار کردا ہووے، تنقید دے رائیں اوہنوں ہور نکھاریا جاسکدا اے۔ پر ایہہ صرف اک کیلون ٹیٹک فیلوسوفیکل سوسائٹی نوں ای جنم دینا نہیں پر کیلون ٹیٹک غلما دے معاشرے دی تلاش اے۔ انج دا معاشرہ جے کوئی تکنیکی مواد دے سکدا اے تے آس رکھی جاسکدی اے کہ اوہنوں شائع وی کیتا جاسکے گا۔ پر ساناں اپنا پیسہ بچاؤن لئی موجودہ سے دیاں لوڑاں نوں نظر انداز نہیں کرنا چاہیدا اے۔ آسیں کیوں اپنا پیسہ نا جائز ذریعیاں نال ورہیے؟ بوت سارے انج دے تکنیکی جریدے نیں جیڑے کہ معیار نوں اہمیت دین گے۔ معیار دی کسوٹی اتے صلاحیت نوں رکھیا جاسکدا اے تے اوہدے اتے عمل کردیاں ہوئیاں بوہت چنگے آرٹیکل اکٹھے کیتے جاسکدے نیں۔ جیہدے بعد وچ ای انج دے منصوبے تشکیل دتے جاسکدے نیں۔ جہاں نال آسیں اپنی پچھان حاصل کر سکدے آں۔

اے رب ساڈے اتے اپنا نور چکا۔ تے ساڈے اتے اپنی سچائی دا نور نازل کرتاں جے اوہ ساڈی رہنمائی کر سکے۔

میں بوہت ای دلچسپ پیرا ہتھے نہیں لکھیا جیوا اذ سدا اے کہ انسان اپنی حیاتی دے شروع توں لے کے اخیر تیکر گم کردا اے ایہہ سارے گم
 اوہ دو جیاں دی مرضی دے مطابق کردا اے۔ اوہ رُب تے اوہدے حکماں دے تحت حیاتی گزاردا اے، اوہدی اپنی مرضی کسے وی گم وچ
 شامل نہیں ہوندی اے، جیویں اوہ غلام ہووے تے رُب اوہدا مکمل طور تے آتا ہووے۔ جے جان گل دی ورتی ہوئی اصطلاح
 (کو ایشن) نوں ویہویں صدی دے انگریزی دور وچ ورتیا جاوے تے اوہدا مطلب ہووے گا کہ انسان حیاتی وچ ہر طراں دی مجبوری تے
 بے بسی توں آزاد اے۔ سپر اوہدی مرضی رُب دے ماتحت اے۔ تے ایہہ رُب جیڑا سانوں کوئی گم لہنہ لئی مائل کردا اے، ایہہ ویسٹ مٹر
 دے ایمان XI دا IX-3 دے نال موازنہ کردیاں ہوئیاں لکھیا گیا اے۔

6۔ اصلاح کار تے اصلاح کیتی ہوئی الہیات، پہلی واری 1862 وچ لندن وچ شائع ہوئی 1967-524-471-----